

בבא קמא נ"ט

ריה"ג ור' ישמעאל אמרו דבר הגמרא הביאה, שלדעת רבי יוסי הגלילי בהמה שאכלה שחת שהוא תחילת הגידול מערוגה, משערים את הנזק באופן שרואים כמה הנותר יעלה בשעת הקציר, ולפי זה ישלם עבור מה שאכלה. ואמר אביי, רבי יוסי הגלילי שהוזכר ורבי ישמעאל שהגמרא מביאה כעתת, אמרו דבר אחד. שכך שנינו, נאמר: "מִיטֵב שְׁדָהוּ וּמִיטֵב פְּרָמוּ יִשְׁלֵם", מכאן שהמזיק משלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר, לא בא הכתוב אלא ללמד ששמים את הערוגה שהבהמה אכלה את פירותיה כפי שהיא, והמזיק משלם מהעידית שלו, וקל וחומר להקדש.

המזיק משלם במיטב שלאחר כך כמו שהערוגה היתה בשעת הבציר ערוגה כחושה ישלם שמנה? ואי אפשר לומר כרב אידי בר אבין שביאר באופן שאכלה ערוגה בין הערוגות ולא יודעים אם היא ערוגה שמנה או כחושה. ורבי ישמעאל אומר שלומדים מהכתוב שהמזיק ישלם ערוגה שמנה במיטב. שהרי אילו היינו יודעים שהשור אכל ערוגה כחושה, הבעלים לא היה משלם עבור פירות ערוגה שמינה. והניזק שרוצה להוציא מהמזיק את דמי הפירות, הרי 'המוציא מחבירו עליו הראיה!' ואם אין לו ראיה, לא ישלם אלא דמי ערוגה כחושה. אלא רבי ישמעאל אומר שהמזיק ישלם את אותה ערוגה שאכל, כפי שהיא היתה משביחה במיטב שתשביח אחר כך. כמו שהיא עשויה לגדול בימות הקציר⁴¹².

הגמרא הביאה לעיל ברייתא וכעת מבארת את מה ששנינו בה, רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון, במה דברים אמורים שכשאכל בוסר משערים את הנזק של העץ אגב שוויו עם הקרקע? רק בזמן שאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים, שכיון ועדיין לא רואים פרי אין שמים את הפירות בנפרד. אבל אם אכלה סמדר, רואים אותם כאילו הן ענבים העומדות להבצר. וקשה מהסיפא, אבל אכלה פגים או בוסר, רואין אותן כאילו ענבים העומדות ליבצר. ומשמע שאם אכלה סמדר, רואים אותן כמה היתה יפה לפני כן, וכמה היא יפה, ולא אגב הקרקע? אמר רבינא, שיש לשנות את הסמדר ביחד עם פגים או בוסר שכל שנינו, במה דברים אמורים? בזמן שאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים. אבל אכלה סמדר, פגים או בוסר, רואין אותן כאילו ענבים העומדות ליבצר.

412 כאן משמע שאביי סובר שהם חולקים בנידון במשווייר. ור"ת הקשה ממה שבפרק הניזוקין אביי אמר שחולקים אם שמים בדניוק או בדמזיק. וי"ל שאביי סובר שאע"ג שהם חולקים אם שמים בדניוק או בדמזיק הם חולקים גם במשווייר. תוס' ועיין במהר"ם.

נפקא מינא בכחש הגפנים ולא שואלת הגמרא אם כך, רבי שמעון בן יהודה ורבי מסיימי אביי אמר מסיימי ומסיימי יהושע אמרו אותו דבר? מבאר הגמרא, היוצא להלכה ממחלוקתם האם מנכים מן התשלומים את כחש הגפנים, שהגפנים היו מכחישות על ידי הענבים עד הבציר אם היא לא היתה אוכלת את הענבים כשהיו קטנים והם היו ממשיכים לגדול. אולם אין ידוע מי מהתנאים סובר שמנכים את 'כחש גופנא'⁴¹³. ואביי אמר שהדברים כן מסויימים. התנא שחושש לכחש הגפנים, וסובר שמנכים מן התשלום את מה שהגפנים היו מכחישות הוא רבי שמעון בן יהודה. שאומר בברייתא שהאונס נערה בתולה אינו משלם את הצער⁴¹⁴ מפני שגם אם היא לא היתה נאנסת, היא היתה מצטערת תחת בעלה כשתנשא. וכמו כן הוא סובר שמנכים את מה שהגפן היה מכחיש בעתיד אם הענבים היו ממשיכות לגדול. וחכמים אמרו לו שהצער בנבעלת ברצון אינו דומה לצער נבעלת באונס⁴¹⁵.

ר' שמעון בן יהודה ור' יוסי וכן זצאי אמרו דבר אחד
 דבר אחד, שמנכים את הכחש העתיד מהתשלום.
 שנינו בברייתא רבי יוסי אומר, מי שהכה אשה הרה ויצאו ילדיה ומתו, מנכה מדמי הולדות שמשלם לבעלה את שכר המיילדת שהבעל היה צריך לשלם⁴¹⁶. בן עזאי אומר נכי מזונות, מנכה מדמי הולדות שמשלם לבעלה את המזונות הנוספים שהיה צריך לתת לאשתו בימי הקישוי. מי שאמר נכי חיה כל שכן שאמר נכי מזונות. ומי שאמר נכי מזונות לא אמר נכי חיה. מפני שהבעל יכול לומר אשתי היא אשה פקחת ואינה צריכה מיילדת. רב פפא ורב הונא בנו של רבי יהושע עשו מעשה כדברי רב נחמן ושמו בששים. ובלשון אחר אמרו רב פפא ורב הונא בנו של רבי יהושע שמו דקל אגב 'קטינא דארעא', בכמה נמכרת קרקע קטנה עם הדקל ובכמה היא נמכרת ללא הדקל. והלכה כרב פפא ורב הונא בנו של רבי יהושע ב'דקלא דארמאה', וכריש גלותא ב'דקלא פרסאה', דקל חשוב ששמים אותו בפני עצמו.

אליעזר זעירא נעל מנעלים שחורים לאבלות על ירושלים
 אליעזר זעירא היה נועל נעליים שחורות⁴¹⁷ ועומד בשוק של נהרדעא. שאלו אותו אנשיו של ריש

413 ולא אומרים שהתנא האחרון בא להוסיף ולהחמיר בתשלומים משום שיתכן שהוא בא להוסיף רק על דברי חכמים ולא על רבי יהושע. תוס'.
 414 הגמרא באלו נערות שואלת צערא דמאי אפילו שפשוט שיש לבתולה צער בבעילה ראשונה מפני שסופה להצטער תחת בעלה. מפני שהתנא של המשנה חושש לכחש גופנא. תוס'.
 415 אביי אמר שרבי שמעון סובר שמנכים את כחש הגפנים. כאבל לא שחכמים סוברים שלא מנכים אותו. שהרי הם אמרו סברא מדוע האונס משלם את הצער, אינה דומה נבעלת ברצון לנבעלת באונס. והרי ממה שהמשנה אומרת שהמפתה אינו משלם את הצער רואים שחוששים לכחש גופנא. תוס'.
 416 משלם לאשה את הנוק והצער שהיא מצטערת עכשיו יותר משהיתה מצטערת כשהיתה יולדת על ידי מיילדת. ומדמי הולדות שמשלם לבעל מנכה את שכר המיילדת. רש"י.
 417 לבש מנעלים שחורים כמנהג אבלים. רש"י. משמע שלא היו לובשים מנעלים שחורים וכן משמע במסכת תענית באותו אדם שלבש מנעלים שחורים ולא הטיל ציצית בבגדו כדי שהגויים לא ידעו שהוא יהודי. וקשה

גלותא מדוע הוא נועל מנעלים אלו? אמר להם, שהוא מתאבל על ירושלים. אמרו לו האם אתה חשוב להתאבל על ירושלים? וכיון והם חשבו שהוא מתגאה, אסרוהו במאסר. אמר להם, אני אדם גדול וראוי להתאבל על ירושלים. שאלו אותו מניין יידעו זאת? אמר להם, או שהם ישאלו אותו שאלה, או שהוא ישאל אותם.

שמואל אמר שמי שקצץ דקל שמין אמרו לו, שהוא ישאל אותם והם יענו לו, שאל אותם אותו בששים מה משלם מי שקצץ דקל? ואמרו לו שהוא משלם

את דמי הדקל. שאל אותם, הרי בדקל יגדלו תמרים לאחר זמן? אמרו לו, שהוא משלם את דמי התמרים. ושאל אותם הרי הוא לא לקח מהם תמרים? אמרו לו, שהוא יאמר להם מה הדין. ואמר להם, ששמים את הדקל בששים, אגב הקרקע. כמה הקרקע שווה להמכר עם הדקל וכמה היא שווה ללא הדקל⁴¹⁸. וכששאלו אותו מי הורה כדבריו, אמר להם הרי שמואל חי ובית דינו קיים. ושלחו ושאלו את שמואל ואמר להם שהוא השיב להם תשובה נכונה, ושמים את הדקל בששים, והניחו לו.

למדנו במשנה, שלדעת רבי שמעון בהמה שאכלה פירות בשלים כל צרכם, משלמים את שווי הפירות כפי שהם, אם סאה סאה אם סאתים סאתים. ושמים אגב השדה רק כשאכלה פירות לא גמורים. ומבאר הגמרא שטעמו שלמדים מהכתוב: "וּבְעֵר בַּשָּׂדֶה אַחֲרָיִם" ששמין על גב שדה אחר, רק בדברים שצריכים לשדה. אבל כשאכלה פירות גמורים שאינם צריכים את השדה, משלם את שוויים כמו שהם.

אמר רב הונא בר חייא בשם רבי ירמיה בר אבא, רב עשה מעשה כרבי מאיר, ופסק הלכה לדורות כרבי שמעון. ששנינו בברייתא, רבי מאיר אומר, בעל שכתב את השדה המיוחדת לכתובתה ללוקח אחד והאשה לא חתמה לו, וללוקח השני חתמה, אינה יכולה לומר שעשתה לבעלה נחת רוח, אלא היא הסכימה לקנין של השני⁴¹⁹. רבי יהודה אומר, יכולה היא שתאמר 'נחת רוח עשיתי לבעלי, אתם מה לכם עלי'. ורב דן למעשה כשיטת רבי מאיר, ועוד שלימד לתלמידים הלכה פסוקה לדורות כרבי שמעון במה שאמר במשנתנו, בהמה שאכלה פירות גמורים משלמת פירות

ממסכת ביצה שהיו משחירים את הנעלים בביצת הגיר. ואומר ר"ת שהלכו במנעלים שחורים אבל הרצועות היו לבנות. וכאן ובמסכת תענית גם הרצועות היו שחורות. תוס'. ובהגהות הגר"א כתב שלפי הרי"ף והרא"ש של ישראל היו שחורות ושל העכו"ם אדומות.

418 מפני שהקונה קרקע לפירותיה מתחשב גם בשבח שלאחר זמן. רש"י.
419 רב אשי אמר בכתובות שבלוקח אחד גם ר"מ מודה שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי. ואומר ר"י שאין להקשות ממה שרב אמר בלוקח מן האיש וחזר ולקח מהאשה לא שנו אלא שאמר לך חזק וקני אבל כתב בשטר קנה מפני שיש לחלק בין כשכתבה בשטר של הלוקח לבין כשכתבה בשטר אחר. עוד שיש לחלק בין אם האשה כתבה שהיא עצמה מכרה לבין כשמחלה שיעבוד כתובתה. והר"א משנץ פירש שרב אמר שבשטר קנה משום אחריות טעות סופר. ושמואל סובר אחריות לאו טעות סופר. תוס'.

המגדיש בתוך שדה חברו שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית, פטור. ואם הוזקה בהן, בעל הגדיש חייב. ואם הגדיש ברשות בעל השדה, חייב.

רבי מודה בשומר הגרנות שאמר הכנס וגדוש כמו שאמר הכנס ואשמור
אומרת הגמרא שלכאורה מה ששנינו, שמי שנתן רשות לחברו לתת גדיש בשדהו, ואכלה

משם בהמתו של בעל הבית חייב, אינה כרבי שאמר שבעל הבית שנתן רשות להכניס פירות לרשותו אינו חייב עד שיקבל עליו במפורש לשמור. ואמר רב פפא, אין מכאן ראייה, כיון שהמשנה מדברת בשומר הגרנות שגם רבי מודה שכיון שאמר הכנס וגדוש, כמו שאמר הכנס ואשמור לך.

השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים. שלח ביד פקח הפקח חייב.

שניים שהדליקו אחד הביא את האור ואחד הביא את העצים, המביא את העצים חייב. אחד הביא את העצים, ואחד הביא

את האור המביא את האור חייב. מפני שהראשון לא היה עושה דבר ללא האחרון. בא אחר וליבה, המלבה חייב, שללא הליבוי שלו האש לא היתה בוערת ומזיקה. ואם אחר כך באה הרוח וליבתה את האש, כולם פטורים⁴²¹.

אמר ריש לקיש משמו של חזקיה, מה ששנינו במשנה שאם מסר את הבערה לחרש שוטה או קטן פטור בדיני אדם, זה רק כשמסר לו גחלת והוא ליבה אותה. אבל אם מסר לו שלהבת כמו שהמוסר הדליק אש בידיו וחייב בדיני אדם. ורבי יוחנן אמר, אפילו אם מסר לו שלהבת פטור, מפני שאחיזתו של החרש היא שגרמה לנזק. ואינו חייב עד שימסור לו קוצים, עצים דקים, ונר דולק שאז ודאי שמעשיו גרמו לו.

420 ר"ח כתב מכאן פשוט בפרק נערה שאומרים כל העומד לגזוז כגוזו דמי, ובע"ח אינו גובה מהם. תוס'.

421 ר"י מפרש שהמשנה מדברת ברוח מצויה. ואין להקשות במה הדבר שונה מאבנו סכינו ומשאו שנפלו והזיקו ברוח מצויה. מפני שמדובר אחרי שבא אחר וליבה, והוא כמו ליבה הוא וליבתה הרוח שפטור. כשאין לא בליבוי ולא בליבוי הרוח כדי להבעיר את האש. התוס' אומר שמדובר ברוח שאינה מצויה שליבתה בעצמה, וכן משמע בירושלמי. תוס'.

